

A woman with blonde hair, wearing a red dress and a black hat with a red veil and a pearl necklace, is shown in profile, looking out a stained glass window. The window features a figure in armor. The background is dark, and the overall mood is historical and dramatic. The text is overlaid on the lower half of the image.

KRISTIINA ♦
VUORI
NEITSYTKRUUNU

tammi

Kristiina
VUORI

Neitsytkruunu

TAMMI

HELSINKI

Tämän romaanin kirjoittamista on tukenut Taike.

© Kristiina Vuori ja Tammi 2020

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-1020-9

Painettu EU:ssa

En ymmärrä heti, mikä minuun iskee. Nytkähdän yllätettynä suoraksi ja käteni kouristuvat kiinni tammipöydän laitaan. Vastapäätä istuva velimies laskee tyhjentämänsä olvituopin pöydälle ja pyyhkii vaahdon parrastaan kämmensyrjään jatkaakseen tarinointiaan. Mutta sen sijaan hänen suunsa valahtaa auki ja järkytys nousee hänen kasvoilleen.

”Veli...”, hän sanoo niin oudolla äänellä, että sitä on vaikea tunnistaa.

Vedän henkeä ja vasta silloin tunnen sen. Kivun. Se on terävä kuin tikarin pisto, josta minulla on useampikin kokemus nuoruusvuosiltani. Katson alas, sinne, missä tuska sykkii kaikkein punaisimpana, ja hämmästyn.

Rintamuksestani töröttää nuoli. Sen hanhensulat värisevät, kun yritän nostaa kättäni, mutta kipu voittaa, ja käteni retkahtaa velttona takaisin pöydälle.

Veli ponnahtaa seisomaan kaataen penkkinsä kumolleen. Hän tuijottaa ylös, kohden kattoa. Seuraan vaistomaisesti hänen katsettaan ja näen saman, minkä hänkin. Selällään olevan katto-
luukun, jonka suoja-pergamentti repsottaa riekaleina. En erota

malkakatolle hiipinyttä jousimestä, mutta kylläkin kuulen hänet, tai pikemminkin heidät, sillä pakenevia askeleita on useammat.

”Herrani!”

Vaimo on yhtäkkiä vieressäni silmät mustina pelosta. Hänen haparoiva kätensä hipaisee nuolta, ja parahdan kuin pikkupiltti. Vaimo säpsähtää, siirtää otettaan, yrittää kai auttaa minua pitkälleen penkille ja kas, sehän passaa, sillä synkät varjot ovat alkaneet liehua näkökenttäni laidoilla.

Tuvan perältä kantautuu lapsen säikähtänyttä parkua. Pikkuiseni, vasta ensimmäistä talveaan elävä tytöntyllerö. Velipojan vaimo kuuluu tuudittelevan pilttiä rauhoittavasti, ja siinä samalla minunkin luomeni alkavat tuntua raskailta. Erotan veljeni kiihtyneen ääneen, kuulen oven läjähdysten ja töminän, kun sisään ryntää useampi mies. Mutta häly on liian kaukana, niin etäällä, ettei se enää kiinnosta minua.

Aistin yhä vaimoni kosketuksen, ymmärrän, että nuttuni on revitty auki, että joku yrittää tukahduttaa verenvuotoa. Mitä pidempään lojun selälläni oman suurtupani pölkkyjalkapenkillä, sitä usvaisemmaksi ja pehmeämmäksi kaikki muuttuu. Höristän korviani tavoittaakseni vaimon tuttuakin tutumman äänen tai edes pikkutyttäreni yninän. Mutta minut on kääritty hiljaisuuteen ja niin lohdullista kuin se ehkä onkin, en luota siihen, en pidä siitä. Ajattelen ohimenevästi Kaikkivaltiasta, runsaita syntejäni ja edellistä ripittäytymistä, josta onneksi ei ole kuin pari viikkoa.

Samassa oivallan, että rintaani korventava polte on haihtumassa, vaikka lihaani pureutunut nuoli ei ole hävinnyt minnekään. Tuska pakenee minua ja salakavala turtumus ryömii sen tilalle. Sieraimeni värisevät ja olen haistavinani manan. Se on lähellä, niin liki, etten tohdi uskoa näkeväni edes uutta aamua.

Pyydän pappia, mutta en tiedä, kuuleeko kukaan, sillä ääneni ei toimi kuten sen pitäisi. Pimeys painautuu aina vain lähemmäksi jokaisen puuskuttavan hengenvetoni myötä ja se on kylmää pimeyttä, Jumalani, kuinka kylmää se onkaan.

1492–1498

Huuto.

Se repii rikki yön raukeuden, ja äkkiä Bosgårdin kartanossa ovat hereillä muutkin kuin portilla puukalikkaa tylsistyneenä veistelevä huovi ja elotupaan jääneet sitkeimmät tuopinkallistelijat. Huuto alkaa pehmeänä vaikerointina kunnes vähä vähältä vahvistuu ja raaistuu puistattavaksi kirkunaksi, jonka kimeys viiltää läpi Annan unen.

Eläin? Hän säpsähtää täysin hereille ja nousee istumaan. Mutta millainen elävä olento muka pitää tuollaista ääntä? Korvia vihlovaa, suoraa huutoa, joka välillä kuroutuu matalaksi ulinaksi. Se saa Annan hengityksen salpautumaan pelosta ja ehkä myötätunnostakin.

Sitten, yhtä äkisti kuin alkoikin, vaikerrus katkeaa ja hiljaisuus lehahtaa tilalle. Mutta se ei ole tavanomaista yöllistä hiljaisuutta – pakkasen naksahdusta hirsitupien nurkissa, raasun hiilloksen sihahtelua ja kylkeä kääntävien ihmisten unista muminaa. Ei, tämä hiljaisuus on kireää ja odottavaa, lähes uhkaavaa.

”Susi!” vingahtaa Annan vieressä istumaan kavahtanut Birgitta.

Anna ei erota pikkusisarensa ilmettä, sillä rouvaintuvan vuodekomerossa on sysipimeää. Hän ojentaa sokkona kätensä ja painaa kämmenensä siskon villan verhoamalle käsivarrelle.

”Tuskin”, hän sanoo rauhoitellen. ”Eihän se olisi millään pääsyt paaluvarustusten yli.”

”Mutta jos kuitenkin?”

”Silloin Rodh olisi seivästännyt sen”, Anna vakuuttaa ja viskaa lammasnahkavällynsä syrjään. Ei hän tiedä, kuka asemiehistä on yövahtina, mutta parasta väittää porttimieheksi Rodhia, jonka hymykuopat saavat Birgitan polvet veteliksi, ainakin siskon omien sanojen mukaan. Anna vetää vuodekomeroa suojaavan uutimen sivuun ja laskee paljaat jalkansa palkkilattialle. Se on jääkylmä. Hän irvistää ja hapuilee toisella jalallaan kunnes hänen varpaansa osuvat karvokkaiisiin.

Birgitta konttaa hänen viereensä ja tuijottaa räpytellen raasun heikosti valaisemaan tupaan.

”Missä kaikki ovat?” sisar kuiskaa ääni särähtäen. Kaksitoista ajastaikaa eivät vielä riitä siihen, etteikö tyttö kaipaisi ensimmäiseksi emoan herättyään hiuksianostattavaan huutoon keskellä pimeää talviyötä. Anna sen sijaan, kaksi vuodenkiertoa vanhempana, ei enää suostu tunnustamaan olevansa yhtä lapsellinen.

”Suurtuvassa varmaankin”, Anna vastaa saatuaan villasukat ja karvokkaat jalkaansa. ”Äitimme on luultavasti pitämässä seuraa kälylleen ja taattomme veljelleen ja mitä –”

Hänet keskeyttää uusi, veret jäähdyttävä kirkaisu.

”Luoja armahtakoon!” Birgitta huitoo ristinmerkkejä toinen toisensa perään.

Anna nousee seisomaan edes huomaamatta, miten pikkusiskon käsi kurottuu nykimään anovasti hänen nilkkapituisen paitansa helmaa. Ei, se ei totisesti ollut susi, Anna tajuaa ja huojahtaa askeleen kohden tuvan ovea. Nyt toisella kuulemalla on selvää, että ääni kuului naiselle. Tuskissaan tai kauhuissaan vaikeoivalle naiselle. Hän ajattelee äitiään, rouva Kristinaa, koska

tämän vuodekomero vastakkaisella seinällä on tyhjä. Mutta äidin vällytoverina pitäisi olla tämän käly, rouva Karin Turentytär, sekä Bosgårdin huonekunnan nuorimmainen, eikä heitä kumpaakaan näy, joten ehkä...

Olisi viisainta sytyttää pärepihti, jotta näkisi paremmin, mutta juuri nyt Annalla ei riitä toimeen kärsivällisyyttä. Hän haluaa ulos tuvasta ja mitä pikemmin sen parempi. Mutta tuvan ovi ei suostu aukeamaan Annan hätäisten käsien alla. Hän puskee puskemistaan, eikä se liikahdakaan. Birgitta juosta läpsyttää paljain jaloin uksen luo, ja Anna kuulee selvästi sisarensa ahdistuneen huohotuksen selkensä takaa.

”Meidät on lukittu sisään!” sisko parkaisee. ”Ne polttavat koko kartanon ja me kuolemme ilman rippiä ja synninpäästöä.”

”Kekä ne?” Anna tiuskaisee ja peräännyttyä otsa rypyssä. ”Kartano on ympäröity hirsipaalutuksin ja elotuvassa on isämme, joka ei anna meille tapahtua mitään pahaa.”

”Haluan ulos”, Birgitta huutaa silmät villeinä ja työntyy Annan ohitse ryhtyen paukuttamaan ovea nyrkeillään. ”Minä haluan pois!”

Ennen kuin Anna ehtii sanoa mitään, ulkoa kuuluu juoksuaskelia ja Rodhin hengästynyt ääni komentaa heitä oven läpi. ”Pysykää tuvassa, se on setänne Bengt Åkenpojan käsky. Sisällä te olette turvassa.”

”Turvassa miltä? Miksi ovi on salvattu?” Anna kiirehtii tivamaan. Ei hän yleensä kyseenalaista itseään iäkkäämpien käskyjä, mutta nyt tilanne on niin pelottava, ettei hän saa suutansa suitsittua.

Vastauksen sijaan kuuluu vain hätäisiä askeleita, hevosten hermostunutta hirnuntaa, koirien haukkua ja raivokkaita käskyjä.

”Ratsaille joka mies!”

Anna pinkoo tuvan etuseinään puhkaistun lykkyyluukun luo,

liu'uttaa sen puulevyn sivuun ja riuhtaisee aukon suojaksi pingotetun sianrakon irti. Soihtujen valaisema tanhua on pelkkää kaaosta. Edestakaisin ryntäileviä renkejä, satulaan nousevia huveja ja jousimiehiä. Anna ei näe vanhempiaan missään, pelkästään setänsä, ritari Bengt Åkenpojan, joka tuntuu johtavan ratsailleenousua tuima ilme kasvoillaan.

”Missä taatto on? Tai maammo?” Birgitta ihmettelee ja kurottelee varpaillaan ylettääkseen katsomaan luukusta ulos.

”Hys!” Anna suhahtaa kiukkuisesti, vaikka ei hän ole vihainen vaan levoton, sillä Birgitta on oikeassa hämmästellessään Bosgårdin isännän näkyvää poissaoloa. Jos jonkun, niin juuri Hans Åkenpojan pitäisi kommentaa matkaan valmistautuvia ratsumiehiä, ei hänen veljensä.

”Ottakaa koirat mukaan, muuten jäljitys on mahdotonta näin pimeällä!”

”Portti auki!”

”Matkaan! Matkaan!”

”Joutuin jo!”

Lumi pöllyää hevosten kavioiden alla, pakkasilma tiivistyy harmaiksi pyörteiksi eläinten sierainten ympärille, asevarustusten metalli kilahtelee metallia vasten ja Bosgårdin valtavat metsästys-hurtat kiskovat ja reuhtovat kiihkoissaan remmejään. Ne haistelevat tuulta etsien jo saalista, janoavat edessä siintävän ajolahdin villiä kisaa.

Äkkiä tanhua tyhjenee. Vain keltainen kolli jolkuttaa aittojen lomitse kohden porttia, jonka puoliskoja kaksi renkiä kiskoo kiinni. He eivät osaa ratsastaa ja luultavasti siksi heidät on jätetty kartanoon. Anna kääntyy sisarensa puoleen. Tämän silmät ovat kosteat ja suu värisee hälyttävästi. Anna kovettaa luontonsa.

”Haluatko ulos täältä vai tyydytkö odottamaan, että joku tulee avaamaan oven?” hän tiukkaa nyrkit lanteilla.

”Haluan ulos”, Birgitta vastaa leuka vapisten ja yksinäinen kyynel piirtää märän polun hänen nenänsyrjäänsä pitkin. Ihme kyllä tyttö ei tällä kertaa pukahda mitään vitsanpelostaan vaikka he kumpainenkin tietävät, että suorasta tottelemattomuudesta on tasan tarkkaan palkkiona kuritusta joko kunnianarvoisan isän tai rouva äidin topakasta kädestä.

”Sillä lailla”, Anna sanoo ja yrittää hymyä. ”Niin minäkin. Ja usko pois, että tekisin tämän itse, mutta en taida olla tarpeeksi pienikokoinen.”

Ja sen enemmittä puheitta hän auttaa Birgitalle jalkaan sukat ja nahkatossut, palaa sitten lykkyyluukulle, notkistaa polviaan, ristii kätensä ja katsahtaa sisarensa kehottavasti. Birgitta pyyhkii vuotavan nenänsä hihansuuhun ja nostaa kuuliaisesti jalkansa Annan yhteen liitettyjä kämmeniä vasten. Kun Anna tuntee, että Birgitta on saanut tukevan otteen hänen hartioistaan, hän suorittaa polvensa ja nostaa sikkonsa lykkyyluukun tasalle.

Sisarukset rientävät pihan poikki kivistä muuratun kastarin ohitse kohti suurtupaa. Ovi on selällään, tuvasta kajastaa valoa ja hetken Anna sallii itsensä uskoa, että valoisassa tuvassa vanhempien seurassa ei enää tarvitsisi pelätä. Birgitta tuumii kai samoin, sillä hän kiskoo isosiskoaan kärsimättömästi eteenpäin hankeen poljetulla polulla.

Ovensuussa löyhkää silppusaavi toimittuaan koko yön olvia ja metua litkineiden pissakippona. Anna ei ehdi nyrpistää nenäänsä, sillä kynnyspuulla hänen sieraimiinsa osuu aivan toisenlainen tuoksu – suitsuke. Ja sitten hän näkee kotikappalaisen kumartuneena pitkällä penkillä oikosenaan makaavan hahmon puoleen

ja tajuaa hätkähtäen, ettei yksikään tuvassa olijoista seiso vaan jokainen on polvillaan, joku takoo nyrkillä rintaansa, toiset ovat pää painuksissa kämmenet yhteen liitettyinä.

Kaiken keskipisteenä on koruton, kova penkki ja sillä retkottava, rikkinäinen mies, jonka paljaaksi riivitty yläruumis on tumman hurmeen tahrима ja jonka pitkät, lihaksikkaat raajat ovat kauhistuttavan veltot, kuin räsynukella. Hänen kasvonsa ovat pelkkä irvokas narrinnaamio, sillä niille jähmettynyt ilme voisi yhtä hyvin olla hymy kuin kauhun irvekin.

Anna nostaa kämmenet poskilleen. Hän haluaisi olla näkemättä rujoa ruumista edessään, sillä se ei ole enää hengittävä, eloisa ihminen vaan pelkkä nahkasäkki täynnä kalmanvalkeita luita ja hiljalleen mätänevää lihaa.

”Isä”, hän kuiskaa ja putoaa polvilleen sisarensa viereen.

”Emme voi antaa Hans Åkenpojan surman hukuttaa meitä. Hänen sielunsa on aloittanut parantumisensa synneistä ja palkkioksensa on tuleva Taivasten valtakunta, missä hän on Jumalansa luona. Ylistäkäämme Jumalan ehtymätöntä laupeutta ja hyväntahtoisuutta. Surun katkerasta kalkista huolimatta me jälkeenjääneet jatkamme elämää ja se tarkoittaa suunnitelmien tekemistä, katsomista kohti edessä siintävää kevättä, ei kurottelua olkamme ylitse taaksepäin talven synkkiin varjoihin. Antautukaamme uskossamme Kaikkivaltiaan ja Hänen pyhiensä suojeluksen.”

Skaran tuomiokirkon korkeat kaariholvit imevät voiman hautajaissaarnaan pitävän piispa Bryniolf Gerlakinpojan kumeasta äänestä. Hautajaisväki sorisee tauotta keskenään ja Karin-vauva kitisee Annan selän takana. Annaa palelee ja kaikesta silmiä häikäisevästä loistosta huolimatta hän ei jaksa ihastella hoikkien pilareiden suloutta, lasi-ikkunoiden värikästä kimallusta tai alttari- taulujen elävännäköisiä pyhimyspatsaita. Hän upottaa kohmeiset sormensa jäniksellä vuoratun villahameensa laskoksiin ja yrittää keskittyä uudestaan piispan puheeseen.

Annan silmät ovat kuivat, vaikka Birgitta hänen vierellään on välillä tukehtua nyyhkytyksiinsä. Anna on itkunsa itkenyt, aina

yksin, mielellään pimeässä, ettei kukaan näe eikä kuule. Hän ei tiedä, miksi on tuntenut tarvetta peittää murheensa, sillä eihän siitä olisi kukaan kiusaantunut. Päinvastoin, ihmispoloilla on kaikki oikeus ja velvollisuuskin osoittaa surua ja järkytystä verisukulaisensa kuoltua ja vallankin, jos tämä on heittänyt henkensä väkivallanteon uhrina.

Mutta jotenkin Anna on ajatellut, että jos sekä hänen maamonsa että sisarensa raahustavat päivästä toiseen märin poskin, hänellä ei ole siihen varaa. Jonkun täytyy pysyä tolkuissaan ja vaikka hänellä on turvanaan kaksi veljeä, Åke ja Laurens, nämä ovat yhä pelkkiä miehulaisia, tuskin aseenkantajiksi koulittuja. Niinpä Anna on häätänyt tuskan tiehensä, kohentanut ryhtinsä ja päättänyt, ettei tuottaisi pettymystä isälleen, jonka rohkeus oli hyvin tiedossa kautta koko heidän kotilääninsä, Örestenin.

”Minun isotaattoni oli naimaliitossa kuningas Karl Knutinpojan serkun kanssa ja yksi sedistäni solmi aviokäskyn samaisen kruunupään tyttären kanssa.”

Kopea ääni kuuluu rouva Ingeborgille, Annan isän sisarelle. Täti seisoo Annan äidin, rouva Kristina Erikintyttären, rinnalla riitaa haastaen. Naisten alkuun hillitty, kohtelias mumina on pikkuhiljaa muuttunut karkeammaksi ja kovaäänisemmäksi sanakopuksi, jonka kuulevat jo muutkin kuin lähellä värjöttelevät Anna ja Birgitta.

”Eikö käly muista, että minä olen tuon kruunupään tyttären-tytär?” Kristina-äidin kysymys on sarkastinen, mutta hänen onnto äänensä ei sovi yhteen sanojen taistelutahdon kanssa.

Ingeborg-tädin suu kiristyy solmuksi. ”Taattoni ja hänen veljensä, ne kahdeksan muuta Axelinpoikaa, ostivat niin paljon mantuja, että hallitsivat Hallantia ja taisi siinä mennä puolet Länsi-Götanmaastakin.”

Täti liioittelee, sen Annakin ymmärtää, sillä ritarin ja valtaneuvoksen tyttärenä hänen päähänsä on jo pikkutyöstä saakka iskostettu niin isänsä kuin äitinsäkin sukupuut. Sitä Anna ei vain tajua, miksi täti viitsii luetella isänpuoleisen Tott-sukunsa saavutuksia, kun täti itse on koko Ruotsinmaan ylhäisin ja vaikutusvaltaisin nainen, sillä hänen puolisonsa on Sten Sture, valtaneuvosherrojen vaalilla valitsema valtionhoitaja.

Annan äiti hieroo ohimoitaan. Ehkei hänkään käsitä, miksi nato ylläpitää tätä pikkumaista tahtojen mittelöä ja vieläpä oman veljensä maahanpanijaisissa. Hän on selvästi uupunut, mutta ei anna vielä periksi. ”Isotaattoni istui Ruotsinmaan valtaistuimella ja hallitsi koko valtakuntaa.”

Vastauksena on niin alentuva tuhahdus, että se saa äidin kaidat posket lehahtamaan punaisiksi ja Annan sävähtämään häpeästä maammonsa puolesta. Äiti ei ole ollut entisellään miehensä salamurhan jälkeen vaan surrut niin rajusti, että kartanoon piti hankkia parturi lyömään suonta, jotta paha veri saatiin valutettua pois. Se ei ollut auttanut ja lopulta tilanne oli äitynyt niin huonoksi, että Karinille oli pitänyt hankkia imettäjä, sillä äidiltä ei ollut enää herunut maitoa.

”Niin ylös hän ei olisi ikinä kavunnut ilman orpanoideni Axelinpoikien avitusta. Minä tiedän sen ja niin tiedät sinäkin, rakas käly.” Punaiseen ja kultaan, sukunsa väreihin sonnustautunut rouva Ingeborg katsoo veljensä leskeä pitkin kyömynenänsä vartta.

Annan äidin hartiat lysähtävät kasaan, ja Annan tekisi mieli huutaa, ettei tädin rakkaasta miehestäkään olisi tullut valtionhoitajaa ilman Axelinpoikien kannatusta. Mutta hän ei tee sitä, sillä ei ole hänen paikkansa puuttua ylempiensä väleihin yltyisi sanaharkka sitten miten ilkeäksi tahansa.

”Emmekö voisi jatkaa tätä keskustelua sitten, kun mieheni haudaus on ohi?”

Ingeborg Åkentytär taivuttaa päätään armollisesti kälynsä ahdistuneelle pyynnölle ja kääntyy basilikan pääalttaria kohden. Hänen nädännahalla päärmätty viininpunainen silkkiverhansa kahahtaa paheksuvasti, kun hän astuu askeleen kauemmaksi kälystään, jonka laiha varsi vapisee pidätetystä itkusta.

Kun ritari Hans Åkenpoika on laskettu ikuiseen lepoon tuomiokirkon kuoriin ja vainajan muistoateria on syöty, ritarin huonekunta ja läheisimmät orpanat kokoontuvat Pyhän Katarinan harmaaveljesten luostarin vierastupaan, missä he yöpyvät ennen huomista kotiinpaluuta. Tuvan ovea vahtii kaksi yrmeäilmeistä otamiestä, joiden tabardin etumuksessa pöyhkeilee kolme mustaa lumpeenlehteä kultaisella pohjalla. Vaakunasta Annan on helppo päätellä asemiesten kuuluvan Ingeborg-tädin miehelle, herra Stenille.

Birgitta vilkuilee ristikkäin asetettujen keihäiden sulkemaa ovea samalla, kun sulloo suuhunsa väskynöitä ja pähkinöitä. Sisko nojautuu Annan puoleen.

”Luuletko, että nuo spiuttimiehet päästävät minut privettiin, jos tulee pakko lähteä?”

”No, varmasti tulee ja totta kai päästävät”, Anna tokaisee ja kohottaa kulmiaan, kun pikkusisko tuuppaa taas yhden kuivatun luumun suuhunsa.

Birgitta nyrpistää sikolleen nenäänsä. ”Minä syön aina, kun olen hermostunut”, hän puolustautuu, mutta sysää savikulhon lopulta takaisin matalan kaapin päälle ja ottaa mukavamman asennon taljoin pehmustetulta rahilta.

Annan ei tarvitse kysyä, miksi Birgitta on huolissaan, sillä vierastuvan ilmapiiri on painostava kuin hellepäivä ennen ukkos-

myrskyä, vaikka ulkona helisee pakkaneen. Ihmiset tuvassa ovat jakaantuneet kahteen eri leiriin kuin vihollisjoukot sotatante-reella ja ihmekös tuo, sillä he ovat syntyisin kahdesta eri mahtisu-vusta. On Annan isänpuoleinen Tottien suku, joka on lähtöi-sin Tanskanmaalta ja joiden vaikutusvaltaisimman jäsenen tällä tiimalla on Ingeborg-täti. Ja sitten on Annan äidinpuoleinen verilinja Ruotsinmaalta, Gyllenstiernat, joiden sukuhaarassa patsastelee yksi kuningas. Tottit ovat valtavan rikkaita suurmaanomistajia ja heillä on useampi linnalääni taskussaan, mutta heidän vaaku-naansa varjostaa monen mielestä vielä aivan liian tuore juuttiveri siitä huolimatta, että sitä on innokkaasti yritetty laimentaa nai-malla svealais- ja gööttineitoja.

Annan äiti istuu tuvan oikealla laidalla pölkkyvallilla, kun hänen muu sukunsa on etsiytynyt seinää kiertävälle rahille. Oven-nurkassa nyhjöttää vähäpiika hyssytellen Karin-vauvaa, joka tuhi-see ja nikottelee vain aloittaakseen parkumisensa taas uudestaan pikkupiian epätoivoisesta heijauksesta piittaamatta. Rouva Inge-borg könöttää arvonsa tuntien keskellä permanttoa tuvan ainoassa pönttötuolissa sormuksin lastatut kädet levollisesti ristittyinä. Annan isän veli, Bengt Åkenpoika seisoo Ingeborg-sisarensa tuo-lin takana kuin tottelevainen knaapi.

Paašipoika kiertää kaatamassa aikaihmisille bastardia, nuori-väki joutuu tyytymään miettoon olueen. Kun kaikki ovat ottaneet ensimmäisen siemäisen, rouva Ingeborg laskee pikarinsa pöydälle ja ilmoittaa olevansa huolissaan siitä, miten heikkokuntoiselta Kristina Erikintytär näyttää. Täti naksauttelee kieltään ja kertoo haluavansa auttaa vähentämällä kälynsä askareita.

”Miten?” kysyy Erik Erikinpoika, Annan eno.

Jos Ingeborg odotti nöyristelyä, sitä hän ei saa. Tädin kotkan-nokka nytkähtää. ”Otan ristilapseni mukaani, kun palaan täältä

Tukholmaan. Olisi liikaa vaadittu, että koko katras jäisi kälyni taakaksi.”

Ristilapset? Anna puree alahuultaan. Täti tarkoittaa Åkea ja Annaa, sillä Sten-herra vaimoineen on heidän kumminsä. Anna ei tiedä, pitäisikö hänen olla iloinen vai kauhuissaan. Ero maamosta tuntuisi varmasti kamalalta kuten ero Birgitastakin. Kotikartanon jättäminen ei niinkään, sillä hän on tottunut vaihtamaan asuinpaikkaa ja asettumaan taloksi sukunsa kartanoihin, joita piisaa vaikka joka sormelle. Mutta toisaalta, Birgitta lähtisi pian Vadstenan luostariin täydentämään neidonoppinsa ja Annasta olisi mukavaa elää vaihteeksi isoveljen kanssa saman katto-orren alla.

”Sinulla on tädin nenäkin. Voi sinua onnetonta”, Birgitta kiusoittelee, ja Anna pukkaa häntä kylkeen. Eikä ole, hän vastaa äänettömästi muodostaen sanat huulillaan, ja pikkusikko livauttaa hänelle kieltään. Ei sitten varmasti ole, Anna ajattelee, mutta kuin varkain hänen kätensä nousee hypistelemään nenää, jonka kärki tuntuu edelleen jääkylmältä.

On huolestuttavaa, miten hitaasti Annan äiti oivaltaa natonsa sanat, sillä vasta nyt hänen köyryyn painunut selkensä oikenee ja otsa vetäytyy hämmentyneeseen kurttuun. ”Taakaksi?” hän toistaa kaiuttomasti ja ravistaa huuvan peittämää päätään. ”Eivät lapseni ole mitään taakkoja.”

Samassa pikku-Karin alkaa taas itkeä kimeästi, ja Kristinarouva ummistaa silmänsä lopon uupuneena.

”Vai eivät”, lausuu Ingeborg pehmeästi, lähestulkoon voitonriemuisesti ja kallistuu sitten vilkaisemaan taaksensa. ”Hoida työsi, tyttö, ja hiljennä se piltti tai muuten ei hyvä seuraa.”

Erik-eno nousee seisomaan ja laskee ensin yhden kätensä Åke Hansinpojan olalle ja sen jälkeen toisen tämän pikkoveljen, Laurens Hansinpojan, olkapäälle. ”Sisareni pojat ovat olleet luonani

NAINEN, TOTTELE HERRAASI: ISÄÄ, VELJEÄ, PUOLISOASI.

TALVELLA 1498 Anna Hansintytär Tott naitetaan häntä 20 vuotta vanhemmalle miehelle, valtaneuvos Henrik Bitzille. Jo Ingeborg-tädin hovissa Anna on oppinut, että suvun tahtoon on taivuttava. Oppi on kova, sillä Annan sydän kuuluu jo toiselle. Samaan aikaan valtakunnassa kuohuu, tanskalaiset nostavat sotalipun eikä moskoviittien rauhanlupauksiin ole luottamista.

Elämä koului Annasta sisukkaan naisen. Mutta lujinkaan tahto ei aina riitä, kun vastapelurina on Kohtalo, joka vähät välittää ihmislapsen toiveista.

Väkevä tarina Anna Tottista ja ajasta, jona nainen oli miehen omaisuutta, papit kurittivat syntisiä ja näkymättömän pelko oli todellista.

